

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v saboto 14. novembra 1857.

Gospodarske skušnje.

(Vodila stare hruševe drevesa požlahniti). Slavno znani sadjorejec, gospod Bailly daje po dolgoletnih storjenih skušnjah poterjene vodila na znanje, po katerih se dajo tudi stare hruške po cepljenji požlahniti. Starim hruševim drevesom se zarastejo po cepljenji storjene rane bolj in popred kakor jablanam. Da pa tako cepljenje na vseh drevesih po sreči steče, se ne smé na enkrat več kakor le ena sama veja odžagati in cepiti, in drugih tako dolgo ne gré cepiti, dokler se niso cepi na ti veji toliko obrastli, da sok iz debla že popolnoma serkati začno. Storjene skušnje, stare hruške po omenjeni viži cepiti in požlahniti, so se do zdaj vedno dobre obnesle.

(Plitvo sajenje sadnih dreves) naj bo vsakemu kmetovavcu in sadjorejcu v živo priporočeno! Vsako drevó, če je globokeje posajeno, kakor je popred v drevesnici (vertni šoli) stalo, in če se še nekoliko osuje, se mu bo gotovo prej ali pozneje posušilo in sicer takole:

2 pavca	pregloboko posajeno	se mu bo posušilo v 15 do 20 letih,
3—4 pavce	" " " "	6 — 12 "
5—6 pavcov	" " " "	3 — 48 "
7—8 "	" " " "	1 — 2 "
9—12 "	" " " "	mu bo že v prvem letu suho postalo.

(Da se mladi prešički dobro popravljajo). Gospodarji v Halskem Oberamtu na Virtemberškem primešujejo prešičji klaji po navadi nekoliko ilovce, po kateri majhni prešički kaj radi segajo. Dostikrat se ilovca le za dristo rabi, in sicer pri vsakem napadu. Še bolji so nežgani in še nesuhi cegli za majhne prešičke.

(Lastovitno hranjenje buč in bučnih pešká). Ko se zrele buče skerbno od bučjega šavja poberejo in tje denejo, kjer po tem celi čas shranjene ostanejo, in če so na tem kraji tudi brez vsega poškodovanja tako dolgo ostale, dokler so se peške saditi pričele, so nekeré že take kali pognale, da so se v peresa spuštati jele; take košice naj se skerbno v zemljo posadijo; spešno bodo rastle in zgoodej sad obrodile.

Vrednost razne stelje.

Bolj zelena ko se slama pokosí, boljša je za nastel. Najboljša je ječmenovca, za njo pride ovsenica; réženica in pšeničnica ste skorej enake cene. Za nastel je pa vendar veliko več vredna slama od raznega sočivja, kakor žitna. Ker ste pa grahovca in grahorca ravno tako dobra in redivna piča, bi ju bilo škoda za nastel jemati. Fižolovca je za gnoj skorej najboljša slama, bobovca, ajdevca, kakor fižolovca imajo precej debele stebila, počasi trohne in gnijejo, zato so pa tudi za steljo med drugimi slamami najkoristniše, zato ker po lastnosti svojih lesenih stebel toliko vlažnosti ne potrebujejo, kakor druge slame; torej naj bi se za nastel z drugo slamo ali pa s suho perstjo mešale.

Resa, s katero tudi naši kmetje, posebno ako jim druge stelje primanjkuje, radi živini nastiljajo, je bogata na vosku in čreslovini. Zavoljo svoje lesene lastnosti, voska

in smolnih delov, katerih ima precej v sebi, namreč 6 odstotkov, kaj počasi v zemlji trohni. Ji enake dele, ki niso za gnoj kaj verli, zmanjšati in lesenost razmehčati, jo skušeni kmetovavci na kupe zgrabijo ali pa na močirne tla znesó, da se na kupih sama od sebe vname in spari in potem takem čresline odpravi, ktera je rastlinam jako jako škodljiva. Če se z reso živini nastilja, se mora delj časa ne samo pod živino, ampak tudi v gnojivnici pušati, kakor druga slama. Če se z reso tako ravna, je gotovo za nastel več vredna od druge slame, zato ker ima več apna, lojuika, kalia, natrona in klora v sebi. Gnoj iz rese ni tako spešen kakor iz druge slame, toda delj terpi in zemljo gnoji. Iz listja in šilovja je tudi dober gnoj — pa le za lesorejo. Pristije naj bolj ilovnati zemlji. Listne plemena večidel vse imajo veliko več apnenine, lojenine, fosforne in žveplene kisline v sebi kakor pa žitna slama, in ker morebiti tudi več gnijilca obderžé, so tudi za gnoj boljši od vsakotere slame. Praproto ima veliko gnojnih delov v sebi kakor tudi gnijilca, in se kaj naglo razkroji.

Cesarski patent od 19. septembra 1857 zastran novega dnarja. *)

Člen 1.

Postavni deželni dnarji in zvezni dnarji, ustanovljeni skup z državami nemške colne zveze se bodo kovali iz srebra, drobní dnarji ali drobiž pa iz srebra in kupra (kufra ali bakra).

Iz zlata kovani dnarji bodo veljali za kupčijski dnar.

Člen 2.

Vsem dnarjem, ki se bodo prihodnje kovali s tistimi vred, ki so narejeni z letnico 1857, bode se jemal za podlago funt enak petsto gramom.

Ta funt se v Naših kovnicah (dnarodelnicah) vpelje kakor edina dnarna teža in bo v ta namen razdeljen v tisočine. Tisočina (tavžentina) se deli dalje po decimalni delitvi; desetinka (deseti del) tisočine se bo imenovala: a s.

Člen 3.

Koliko je v kakem dnarji jedra ali čistega blaga, to se pri vseh dnarjih izrekuje (izražuje) v tisočinah.

Pri odločevanju, koliko jedra imajo sreberni dnarji, se mora povsod rabiti mokra poskušnja ali proba.

Pri odločevanju, koliko jedra je v zlatih dnarjih ali cekinih, bode se ravnalo tako, kakor je dogovorjeno v dnarni pogodbi ddo. na Dunaji 24. januarja 1857.

Člen 4.

Postavno deželno dnarno merilo je pet in štirdesetforintno ali goldinarsko merilo.

Iz enega funta čistega srebra se bo delalo pet in štirdeset goldinarjev ali forintov.

Goldinar (forint, florenus) je avstrianska dnarna edinka in se deli v stotinke, vsaka stotinka pa v desetinke.

*) Iz dežel. vlad. lista XXXII. dela, IX. tečaja.

Dnarjem po tem kovnem merilu narejenim se pravi „avstrijska veljava“ ali „avstrijski dnar.“

Člen 5.

Kovali se bodo v avstrijski veljavi sledeči dnarji:

Deželni ali domači dnarji:

- a) dvoforintniki po 22 $\frac{1}{2}$ iz 1 funta čist. srebra,
- b) forintniki (goldinarji) po 45 „ 1 „ „ „
- c) četertforintniki ali po 180 „ 1 „ „ „

Zvezni dnarji:

- d) dvojni ali veliki zvezni tolarji (triforintniki), po 15 iz enega funta čistega srebra,
- e) enojni ali mali zvezni tolarji (poldrugi goldinar), po 30 iz enega funta čistega srebra.

Dnarji pod a), b), d) in e) omenjeni bodo $\frac{900}{1000}$ čistega srebra in $\frac{100}{1000}$ kupra v sebi imeli, torej bo vagalo

- a) 20 $\frac{1}{4}$ dvoforintnikov
 - b) 40 $\frac{1}{2}$ forintnikov ali goldinarjev
 - d) 13 $\frac{1}{2}$ dvojnih zveznih tolarjev (forintnikov)
 - e) 27 enojnih zveznih tolarjev (po poldrugi goldinar)
- } 1 funt.

Četertforintniki (c) bodo imeli v sebi $\frac{520}{1000}$ čistega srebra in $\frac{480}{1000}$ kupra, toraj bo $\frac{936}{10}$ četertforintnikov vagalo en funt.

Premernik je vstanovljen pri

- a) dvoforintniku na 36
- b) pri forintniku ali goldinarji na 29
- c) pri četertforintniku na 23
- d) pri dvojnem zveznem tolarji (triforintniku) na 41
- e) pri enojnem zveznem tolarji (poldrugim goldinarji) na 33

milimetrov

(Konec sledi.)

Poménki zgodovinskega društva v mesecu oktobru 1857.

(Konec.)

Gospod prof. Metelko je govoril „o Slavinu.“ Leta 1806 je izdal rajni Dobrowsky bukve z naslovom: „Slavin, sporočilo iz Českega vsim slovanskim narodom, ali nekaj v spoznanje slovanske literature po vsih narécjih.“

V tem delu naznanja Dobrowsky najosobitije slovstvene (literarne) izdelke vsacega 10 slovanskih narécij in to s svojimi kritičnimi razlágami. Govori o prvi dóbi novo-slovensčine precej obširno, pridjavši zgodbino in najvažneje dela naših prvih pisavcov, ki so bili Trubar, Dalmatin in Bohorič, in oméni tudi njih horvaških pomagačev, Antona Dalmata in Štefana Konzula. Še celó podobi teh dveh je pridjal Dobrowsky „Slavinu“, in povedal, kako sta Trubarjeve dela v horvaški jezik prestavila, ter v cirilici in glagolici v Vitenbergu natisniti dala.

Kako važno je to Dobrowskovo delo za tisti čas, je iz tega posneti, da je bilo tudi najmarljivšemu prijatelju slovensčine nemogoče, se z deli družih slovanskih narécij soznati; še celó domá nismo vedli, kaj izverstnega je bilo že pred v našem narécji pisanega. To nam p. Hipolit pričuje. Bil je v začetku 18. stoletja gvardjan kapucinov v Novem mestu, pisal je čuda mnogih reči v slovenskem jeziku, pa poznal ni čerkice najvažnejih slovenskih del perve dóbe. Sam piše, da je mnogo let pozneje in sicer po naključji nekoliko tega zvedil in to tudi še po nekem natiskovavcu bukev.

1. P. Hipolit je bil prvi, kateri je znane bukve sv. Tomaža Kempčana poslovenil. Večkrat so bile te bukve natisnjene in pozneje tudi po mnogih vnóvič poslovenjene.

2. Pisal je tudi slovensko slovnico v latinskem jeziku. Ko je rokopis te slovnice s slovarjem vred tiskarju poslal, mu prinese Bohoričeva slovnica. Čisto neznana mu je bila in silno se je začudil, da so Krajci nekaj že slovnico

imeli. To je bilo leta 1711, Bohoričeva slovnica je bila pa že leta 1584, torej 127 let poprej natisnjena. In za slovensčino tako marljivi p. Hipolit je zvedil tako pozno in le po naključji za njo! Kmaló in lahko se je prepričal, da je njegova slovnica memo Bohoričeve komej sénca.

Po tej slovnici je pozneje svoj rokopis popravil. Ta je shranjen v ljubljanski c. kr. biblioteki in slednji se lahko prepriča, kaj in kako ga je popravil. Ker je pa vidil, da mu je le preveč popravljati in predelovati, je začel svoje tako obširno delo vnóvič prepisovati s poterpežljivostjo, kateri se mora sleduji čuditi. Cela njegova slovnica obsega namreč 732 strani 1. in 284 strani 2. dela na celih polah, ktere so drobne in gosto popisane. K tem je pridjal še 7 precej obširnih pristavkov, med katerimi je tudi znani „Orbis pictus“, 70 strani celih polá latinsko-nemško-slovensk. Zavaljo ne izgotovljenega težavnega prepisa je mogel tisek zaostati in poslednjič čisto nehati. Samo 1. pola je bila natisnjena z naslovom: „Dictionarium trilingue, ex tribus nobilissimis Evropaë linguis“, namreč latinsko-nemško-slovensko.

Leta 1715 je dal p. Hipolit svojo latinsko-slovensko slovnico natisniti, pa tako je v nji Bohoriča posnel, da zamore po pravici kot 2. natis Bohoričeve veljati. Imenoval pa njega ni, ker morebiti iztis, po katerem je delal, ni imel naslovnega lista, zavaljo česar pisatelja ni poznal, ali je pa morda nalaš zamolčal njegovo imé, ker je bil Bohorič protestant.

Enako ni poznal ali pa ni hotel poznati avguštinec p. Marko Pohlin (rojen v šentpeterskem predmestji v Ljubljani) obéh prejšnih slovníc; imenoval se je namreč v svoji, v letu 1768 natisnjeni slovnici, sam prvega krajnskega slovnícárja. Je pa tudi res ta slovnica bolj prvi srovi poskušnji podobna.

Iz tega se jasno vidi, kako dobro je postregel Dobrowsky s „Slavinom“ našim pisateljem. Tamoto, ktera jih je obdajala, je pregnal in vžgal jim v duhu Kopitarjevem in družih luč, ktera še dandanašnji svéti.

Izverstén podperavec zdrave kritike in dobrega okusa je bil rajni baron Žiga Zois, kateri je bil prvi Slovenec, ki je „Slavina“ sposobno spoznal in si prizadeval, mnoge bistroumne možé, ki so pogostoma k njemu zahajali, z njim soznati.

Potem je bral družtveni tajnik dva zanimiva sotavka, poslana od gospod Davorina Terstenjaka o boginji „Noreji“ in o boginji „Adsaluti.“ O téh izverstnih mitologično-jezikoslovskih sostavkih je več v 8. vezku „der Mittheilungen“ brati.

Dr. E. H. Costa.

Lepoznansko polje.

Dvojčka.

Prizor iz zadnje avstrijsko-ogerske vojske.

(Dalje.)

Pod oknam sobe, v kateri sta Ivan in Franje še vedno sedela, akoravno je bila že zdavnej ura polnoči odbila, zadoni v kljub divjega piša naenkrat ojster glas straže: „Stoj! kdo si?“ — Malo zatem pride straža v sobo naznaut, da doli pred hiso stoji neki prost Banatčan, želječ nemudoma z gospod zapovednikom govoriti.

„Pripelji ga noter“, veleva Ivan.

Na to stopi noter mož srednje starosti in života v prosti obleki Banatskega graničarja, bled v obličji, al zarečih oči. — Mi smo ga nocoj že vidili, toraj ga v prvi hip zopet spoznamo. Unkraj Donave smo ga vidili.

Ivan ga pazljivo pregleduje in poslednjič vpraša: „Kdo si in kaj željiš?“

„Kdo sem?“ reče po kratkem molčanji graničar s tresejočim glasom; „moj gospod! bil je čas, ko sem mislil, da sem jez najšrečnejši človek celega sveta. Imel sem vsega dovolj: dobro kmetijo, dosti živine, obilno de-

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 18. novembra 1857.

Žaganje dobro za nastel.

Ob pomanjkanji stelje se žaganje pre poredkoma rabi, in naš kmet bo pred vso drugo šaro za nastel pod živino potrosil, kakor da bi se žaganja poprijel, kterega se v naši gorati in mnogih gojzdov polni deželi ložej in bolji kup dobi kakor druge stelje. — Tukaj dajem storjene skušnje na znanje, ki sem jih že več let zaporedoma na grof Batiani-ovih grajščinah v Slavonii delal, kjer se že več let z žaganjem, ki ga iz bližnjih žag dobivam in voz po 10 kr. plačujem, živini nastilja, in to rabo le zavoljo tega naznanjam, da bi se kmetovavci žaganja za nastel saj v takih krajih poprijeli. kjer jim večidel nastela primanjkuje in se žaganje lahko dobi.

Ko se gnoj iz hleva izkida, se potrese žaganja 3 do 4 pavce nadebelo po hlevu, in to delo se mora po potrebi vsak dan ponavljati in sicer tako, da se, kar je mokrega izkida in s suhim nadomesti, ker živino v blatu in gnoji pušati ni dobro. Bolj ko se v suhem derži, bolj ji tekne; toda preveč na debelo se ne smé nasuti, da bi se po živinskem gnoji prehudo ne premočilo. Tak gnoj iz žaganja se mora iz hleva naravnost na njivo ali pa na pripravno gnojnišče speljati, kjer mora pa vedno saj toliko vlažnosti imeti, da se mu amoniak ne izkadi in gnojna moč popolnoma ne razkroji; memo tega se pa tudi ne smé v preveliki lužnici plavati pušati.

Po storjenih skušnjah donša nastel iz žaganja kmetovavcu razne dobičke, med kterimi so naslednji najvažni:

1. Živini raznega plemena je nastel iz žaganja, skorej bi rekel, med vsemi drugimi nasteli tako zdravo ležišče, da se pri živini, kteri se z žaganjem nastilja, skorej nikoli boleznin na kopitih in parkljih ne narajma, in je kakor nekteri živinozdravitelji terdijo, zavolj čreslovine kopitom in parkljem prav vgodna nastel. Posebno pristojna je pa konjem, ker jim toliko prahu ne prizadene, kakor druga slamnata stelja, česar se kmetovavec pri štrigljanji svojih konj naj ložej sam prepriča, ker vidi, da se dlaka na konjih, kterim se z žaganjem nastilja, ne šopiri, ampak lepo gladko po njih koži leži, kar se pri drugi stelji bolj poredkoma narajmuje, menda zato ker je preprašna.

2. Kdor živini z žaganjem nastilja, more gnoj iz hleva, če ga ravno ondi delj časa ležati pustí, da ga živina dobro premane, naravnost na njivo voziti, ker se mu v hlevu tako kviško ne nakopiči, kakor iz druge slamnate stelje, in mu ne napravi nobenih škodljivih soparov, kteri bi živini marsiktero bolezen naključiti znali.

3. Iz žaganja dobi kmetovavec gnoj, kteri na vsako vižo unega iz slame prekosi že zastran tega, ker ga ni tak kup, po tem takem ne prizadene nikomur toliko dela ne pri kidanji ne pri vožnji na njivo, trosenji in podoranji, kakor gnoj iz vsake druge šare.

4. Gnoj iz žaganja je kmetovavcu poslednjič še od te strani koristen, ker ne zgubuje svoje prave gnojne moči, čeravno tudi delj časa na kupu leži, kakor se pri drugem iz slame in enake šare napravljenem pogostoma nahaja, ampak po njem začne rasti karkoli si bodi, bolj spešno kakor po vsakem drugem gnoji.

Za hribovske kraje, kjer se večidel bolj žilava, to je, vlečljiva zemlja nahaja, je gnoj iz žaganja posebno koristen; to vlečljivo zemljo prav zlo zboljša in na vse plati tako prerahla, da ni vlažnosti več tako podveržena.

Storjene skušnje z gnojem iz žaganja in slame so natanko dokazale, da je seme na tistih njivah, ki so bile z gnojem iz žaganja pognojene, nekoliko dni popred kalilo in iz zemlje pribodlo, bolj spešno rastlo in sad nastavilo, je bilo malokdaj snetjavo, in veliko bogateje obrodilo, kakor uno, ki je bilo na tiste posejano, ki so bile z navadnim gnojem gnojene. Poslednjič moram še opomniti, da omejnjeni gnoj iz žaganja ne zboljša zemlje samo za eno posetev, ampak jo za delj časa rodovitnišo napravi, kakor so me razne skušnje že mnogokrat prepričale. E. K.

Množenje sadnega drevja po mladikah.

Profesor Delacroix v Besansonu na Francozkem je po mnogih skušnjah našel ne samo vertnice (rože), ampak tudi druge sadne drevesa, to je, jablane, hruške, češplje, marelice itd. po mladikah z dobrim nasledkom množiti. In ravno od enakega množenja so „Novice“ v 6., 10. in 17. listu leta 1855 precej obsirno govorile. Delacroix tako le ravna: on vzame mladiko, jo na locanj upogne, in na obadvéh koncih z zemljo zasuje tako, da le sreda mladike verh zemlje ostane, kjer je kako dobro in čversto okó, iz kterega zamore nova mladica pognati, vse drugo mora pa z zemljo zasuto biti, da se preveč ne presuši, in vlažna zemlja uni očesni popek živi in mu moč daje, da se jame gibati in peresca nastavljati, mladika pa koreninice poganjati, in tako kviško rasti, da sčasoma močno drevó postane. K temu cilj in koncu napravi 3 pavce saksebi dva jamelčka, med kterima je precej visoka brazdica, in čez to upogne mladico tako, da obadva konca v jamelčka prideta, potem vse z zemljo zasuje, dobro potlači in zalije. Mladike, za enako pomnoženje morajo frišne in močni lanski odrastki biti.

Cesarski patent od 19. septembra 1857 zastran novega dnarja.

(Dalje.)

Člen 6.

Pri kovanji dnarjev se pod izgovorom tako imenovane remedija (pomočka) ne bo nič kratilo ali odbijalo zastran njih jedra ali teže.

Kolikor se brezozirna ali absolutna natančnost pri posamnem doarji ne more doseči, dopuša se kakor okrajni ali neprestopni razloček gledé na več ali manj, ki ne sme preseči pri

a) dvoforintniku	$\frac{3}{1000}$	v jedru in	3 tis. teže,
b) forintniku (goldinarji)	$\frac{3}{1000}$	„ „ „	4 „ „
c) četertforintniku	$\frac{5}{1000}$	„ „ „	10 „ „
d) dvojnem zveznem tolarji (triforintniku)	$\frac{3}{1000}$	„ „ „	3 „ „
e) enojnem zveznem tolarji (poldrugim goldinarji)	$\frac{3}{1000}$	„ „ „	4 „ „

Člen 7.

Avstrijski deželni dnarji, ki se imajo kovati po členu 5, bodo imeli na sprednji strani Našo dopersno podobo z opisom:

FRANC JOS. I. D. G. AVSTRIAE IMPERATOR,
na zadnji strani pa cesarskega orla, pod katerim bo stala napoved svrednosti 2 fl., 1 fl. in $\frac{1}{4}$ fl. z opisom:
HUNG. BOH. LOMB. ET VEN. GAL. LOD. ILL. REX A. A.
ni s kovno letnico.

Kraj bo gladek in bo z udertimi čerkami imel geslo:
VIRIBUS UNITIS.

Člen 8.

Sprednja stran zveznih dnarjev bo imela Našo dopersno podobo z opisom:

FRANZ JOSEPH I. V. G. G. KAISER V. OESTERREICH.

Na zadnji strani bo cesarski orel z opisom —
za dvojne tolarje:

ZWEI VEREINS THALER ... XV EIN PFUND FEIN.
in za enojne tolarje:

EIN VEREINSTHALER ... XXX EIN PFUND FEIN.
in število leta, v katerem je bil dnar narejen.

Kraj bo gladek in bo imel z udertimi čerkami geslo:
MIT VEREINTEN KRAEFTEN.

Člen 9.

Kar se tiče drobiza, bodo se kovali:

Dnarji po deset in po pet stotink iz srebra, in dnarji po tri in po eno stotinko, in dnarji po pet tisočin iz kupra.

Člen 10.

Sreberni drobni dnar se bo tako delal, da bo pet sto penezov po deset stotink in tisoč (tavžent) penezov po pet stotink en funt čistega srebra v sebi imelo.

Penezi po deset stotink bodo obstali iz $\frac{500}{1000}$ čistega srebra in $\frac{500}{1000}$ kupra, penezi po pet stotink pa iz $\frac{375}{1000}$ čistega srebra in iz $\frac{625}{1000}$ kupra.

Torej bo 250 peneza po deset stotink in 375 peneza po pet stotink vagalo funt.

Razloček gledé na jedro, kolikor ga je v srebernem drobizu, ne sme nad ali pod ustanovljeno mero preseči $\frac{5}{1000}$; gledé na težo pa ne 10 tisočin.

Premérnik je ustanovljen pri penezu od deset stotink na 18, pri penezu od pet stotink na 16 milimetrov.

Prednja stran bo imela Našo dopersno podobo z opisom: FRANZ JOSEPH I. V. G. G. KAISER V. OESTERREICH; zadnja stran pa nadpis „10“ oziroma „5“, nad tem visečo avstrijsko cesarsko krono, opis: „SCHEIDEMUENZE“ in število leta, v katerem je dnar kovan, obdana z lavorjevo in palmavo vejo.

Kraj bo zobčast.

Člen 11.

Pri kovanju kuprenega drobiza se bo sto petdeset stotink iz enega funta kupra delalo.

Kupreni drobni dnarji bodo sledeči:
penezi po tri stotinke,
penezi po eno stotinko,
penezi po pet tisočin.

Premérnik peneza po tri stotinke je ustanovljen na 25, peneza po eno stotinko na 19, peneza po pet tisočin na 17 milimetrov.

Sprednja stran kuprenega dnarja nosi kronanega cesarskega orla z opisom:

K. K. OESTERREICHISCHE SCHEIDEMUENZE.

Zadnja stran ima v hrastovem vencu številko stotink „3“, „1“ ali „ $\frac{5}{10}$ “, spodej pa kovno letnico.

Kraj bo gladek.

Člen 12.

Luknjasti kakor tudi ponarejeni in taki debeli ali drobni dnarji, ki so kako drugače in ne po navadnem prehodu

med ljudmi kaj od svoje teže zgubili, se ne jemljejo za plačilo ne pri deržavnih in očitnih dnarnicah, ne med posamnimi ljudmi.

Člen 13.

Iz zlata se bodo kovali sledeči dnarji:
Krona po $\frac{1}{50}$ funta čistega zlata,
pol krone po $\frac{1}{100}$ funta čistega zlata.

Člen 14.

Krona in pol krone bote imenovani „zvezni zlati dnarji.“ Primesna razméra pri zveznem zlatem dnarji je postavljena na $\frac{900}{1000}$ zlata in $\frac{100}{1000}$ kupra. Torej bo 45 kron in 90 pol kron vagalo en funt.

Premérnik je ustanovljen za krono na 24 milimetrov, za pol krone pa na 20 milimetrov.

Prednja stran bo nosila Našo dopersno podobo z opisom: FRANZ JOSEPH I. V. G. G. KAISER V. OESTERREICH.

Zadnja stran bo kazala ime dnarja in kovno letnico v neskljenjenem vencu iz hrastovih peres z opisom od zgori
VEREINSMUENZE.

od zdolej — pri kronah

50 EIN PFUND FEIN,

pri pol kronah

100 EIN PFUND FEIN.

Kraj bo gladek, in bo imel z udertimi čerkami geslo:
MIT VEREINTEN KRAEFTEN.

Člen 15.

Razloček nad ali pod postavno mero ne sme pri kovanju zveznih zlatih dnarjev, deržeč se vodila v členu 6 izrečenega, pri posamnem penezu gledé na jedro presegati $\frac{2}{1000}$, gledé na težo pa ne $2\frac{1}{2}$ tisočin.

Člen 16.

Zvezni zlati dnar nima lastnosti plačila, postavni sreberni dnar namestujočega; torej ni nikdar dolžan, jemati ga namesti postavnega srebernega dnarja.

Gledé na jemanje zveznih zlatih dnarjev pri deržavnih dnarnicah dajemo Našemu dnarstvenemu ministru oblast, zaukazati, kar je primérno dnarni pogodbi od 24. januarja 1857.

(Konec sledi.)

Lepoznansko polje.

Dvojčka.

Prizor iz zadnje avstrijsko-ogerske vojske.

(Konec.)

Vihár in burja še vedno divjata; dež pada, kakor bi ga iz škafov lil, grom grozovito bobni, krešejo se ognjeni bliski, ter švigajo tako neprestano, ta vkljub viharju in tèmei se skor nič v okolici razločiti ne dá.

Ivan, Franje in graničar z nekoliko vojaki niso bili še dvesto korakov od Donave oddaljeni, ko ob svitlobi švigajočega bliska opazijo dva človeka, bežeča iz mesta k Donavi in spustivša se čez sterco obrežje.

„Stoj!“ zavpije straža.

Na to besedo oba moža kakor sence zgineta.

„Naprej!“ zavpije graničar; „čolniček jih ondi čaka in vkljub viharju in Donavi nam bodeta izmaknila, — ker vesta, kaj jih tukaj čaka.“

Vsi prihitijo k Donavi. O svitlobi bliska zagledajo zdaj res čolniček, že nekoliko korakov od brega odrinjen; v njem sedé trije možaki, z velikim vpiranjem in urno veslajoči.

„Stoj!“ zadoni z obrežja.

Čolnič se prične vedno urniše odmikovati.

„Stoj!“ zadoni drugipot.

Divje zasmehovavno krohotanje odgovori s čolna.

Za vse tri leta skup.

pervo leto	35 fl. 35 kr.
drugo leto	31 " 20 "
tretje leto	53 " 47 "

Skup 120 fl. 42 kr.

Od teh stroškov je odvzeti vrednost gnoja, in sicer:

1. leto za 8 vóz
2. " za 10 "
3. " za 12 "

Skup 30 vóz, vóz po 2 fl. 24 kr.

Koliko dá gnoj vsih treh let?

30krat 2 fl. je 60 fl.

30krat 24 kr. je 720 kr..

ali 24 polgoldinarjev, to je 12 „

Skup 72 fl.

Če odzvamemo od 120 fl. 42 kr vrednost gnoja,

to je 72 „ — „

ostane 48 fl. 42 kr.,

in to je prava vrednost 3. leta starega goveda, ali 48 fl. 42 kr. stane gospodarja 3. leta staro govedo. —

Takih in enakih rajteng je veliko v omenjenih bukvicah, ktere živo priporočamo učiteljem po kmetih, da bode njih računarski nauk potrebam njih učencov priméren in tedaj koristen.

Cesarski patent od 19. septembra 1857 zastran novega dnarja.

(Konec.)

Člen 17.

Samo taki zvezni zlati dnarji se bodo šteli, da so polnotehtni, kateri imajo pravilno težo $\frac{1}{45}$ oziroma $\frac{1}{90}$ funta z dopuščenim razločkom v teži od $2\frac{1}{2}$ tisočin (dopušena teža), toda samo takrat, če tudi ta dopušeni razloček v teži izhaja od navadnega prehoda med ljudmi.

Zveznih zlatih dnarjev, ki bi od pravilne teže za več kakor $2\frac{1}{2}$ tisočin odstopili, Naše dnarnice in očitne naprave, pod posebnim deržavnim nadgledom stoječe, zlasti dnarne in upne naprave ter banke, več ne smejo med ljudi dajati, marveč jih morajo Našim kovnicam izročiti, da jih pretopé.

Ako deržavne dnarnice vzamejo kaj taci zlatih dnarjev, ki nimajo polne teže, bodo za vsako $\frac{1}{10}$ tisočine (as), ki ji manjka od pravilne teže $\frac{1}{45}$ oziroma $\frac{1}{90}$ funta, odbijale preméren znesek, prišteva je $\frac{1}{2}$ odstotka dnarničnega kursa za stroške predelovanja.

Zvezni zlati dnarji, pri katerih manjka čez 5 tisočin od pravilne teže $\frac{1}{45}$ oziroma $\frac{1}{90}$ funta, se bodo, kakor se prikažejo pri deržavnih dnarnicah, ali prideržali v deržavnih dnarnicah, (v tem priméru se prinescu poverne vrednost zlata z odbitkom $\frac{1}{2}$ odstotka za stroške predelovanja), ali pa vdeležencu le po tem nazaj dali, ko se z vrezom ali kako drugače naredí, da več niso za prehod kakor dnarji.

Člen 18.

Da se bo ložej s kronami rajtalo, bo krona razdeljena v deset delov z imenom „desetinka krone“ in te desetinke se bodo razdelile dalje v decimalne dele.

Člen 19.

Tako imenovani levantinski tolarji s podobo Marije Terezije preslavnega spomina in z letnico 1780 se bodo v teži in z jedrom kakor ste takrat bile, po sedanjem 12 tolarjev iz 1 dunajske marke (0.561288 funta) čistega srebra v jedru od 13 lotov 6 granov ($\frac{833\frac{1}{3}}{1000}$) kakor kupčijski dnar kovali.

Člen 20.

Tudi se bodo avstrijski cekini, kakor doslej, namreč po $81\frac{189}{355}$ cekinov iz ene dunajske marke (0.586128 funta) čistega zlata z jedrom od 23 karatov 8 gramov ($\frac{986\frac{1}{9}}{1000}$) kakor kupčijski dnar kovali.

Člen 21.

Vsi dnarji, ki jih je kovati po tem patentu, razun edinih levantinskih tolarjev, se delajo v obročku, in so obdani na obeh straneh z zvišanim robom iz plošaste palčice, ktere se od znotrej derži koléсце bisera (biser tik bisera).

Vsi dnarji bodo kazali kovnico, iz ktere so, in sicer sledeče čerke:

- A za Dunaj,
- B za Kremnico,
- E za Karlsburg,
- M za Milan, in
- V za Benetke.

Člen 22.

Od 1. novembra 1857 naprej se v Naših kovnicah ne bodo delali drugi kakor v tem patentu našeti dnarji. Prideržano je pa, da se bodo dnarji v členih 5 in 13 omenjeni za spomin na zgodovinske prigodke ali za kak poseben namen dali kovati s štampeljnom ali kovom, ki ga bomo Mi za vsaki primérlej posebej poterdili.

Člen 23.

Dnarji, kar jih sedaj po postavi hodi med ljudmi, naj ostanejo med ljudmi, dokler zastran njih ne ukažemo kaj družega, deržeč se odločb dnarne pogodbe.

Take da bodo razmere dnarnega prehoda in kako da se bo novi dnar obračal na pravne razmere med ljudmi, to bomo v posebnih zaukazih ustanovili.

Jezikoslojni pomenki.

Čakavci po Vuku z ozirom na Kekavce, ki izgovarjajo I na koncu besed.

Spisal J. Kobe.

„Po svedočbi Greškega pisavca K. Porfirogeta (959 †) so Horvati naselili se v naše kraje od nekod iza tetraških gor v prvi polovici sedmega veka. Sém pridši so razdelili se na dvoje, pa nastanili se eni na granici današnji Horvaški, na Turškohorvaškem in v Dalmaciji, eni pa so ostali v Panoniji med Dravo in Savo.“

„V Dalmaciji po suhem (odlog samega primorja in otokov), kjer je bilo serce Horvatov, se ne nahaja dandanašnji noben nared, ki bi se po jeziku ločil od Serbov; al na otokih in v primorskih mestih, iz katerih so ljudje malo mešali se z onimi iz suhega, se govori jezik nekaj različen od serbskega, in jaz menim, da so ti Primorci in Otočani ostanjki ali odvetki starih Horvatov. Gledal bom tu na kratko zaznamenovati pglavitne zdajne razlike njih narečja od Serbskega.“

1. „Namesto što ali šta govore oni ča, enako slovaškemu čo (po čem jih naši onod zovejo Čakavce).“

Tudi na Kranjskem v S. Križki fari izpod Kostanjevice se nahajajo Čakavci po prigorji, kateri pa izgovarjajo I na koncu besed kot nemški w, na priliko: „ča bi utoma prosiw“, to je „kaj bi zastonj prosil.“

2. „Na kraji besed izgovarjajo I, kjer Serbi rabijo o, na priliko: kotal, rekel, molil.“

Ne le na koncu besed, temuč tudi na sredi ga izgovarjajo vsi Kekavci ob Kupi in na Horvaškem, na pr. rezélnik, véjalnica, tukálnica, solníca in na sto in sto mestih, kjer „Novice“ rabijo v.

3. „Namesto elj in I govore j, na pr. meja, preja, posteja, zemja.“